

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконала:

студентка 4 курсу групи 411
денної форми навчання
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»

Кошіль Аліна Русланівна _____

Керівник:

асистент кафедри фінансів і кредиту

Ковальчук Наталя Олександрівна _____

*До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № _____ від _____ травня 2024 р.*

Завідувач кафедри фінансів і кредиту

_____ *проф. Нікіфоров П.О.*

АНОТАЦІЯ

Кошіль А.Р. Фінансовий механізм підприємства в сучасних умовах. Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакаларського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2024. 52 с.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні основи функціонування фінансового механізму підприємства, проаналізовано фінансове забезпечення, фінансово-майновий стан, ефективність господарювання ПП «Елана» за 2021-2023 роки, обґрунтовано напрями удосконалення фінансового механізму підприємства.

Ключові слова: фінансовий механізм, фінансові методи, фінансові важелі, фінансові інструменти, забезпечення фінансового механізму.

ABSTRACT

Koshil A.R. Financial mechanism of the enterprise in modern conditions. Manuscript. Qualification work for obtaining the first (bachelor's) level of higher education in specialty 072 – Finance, banking and insurance. Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2024. 52 p.

In the qualification work the theoretical foundations of the of functioning of the financial mechanism of the enterprise was carried out, the analysis of the financial support, financial and property status, and efficiency of management of the private enterprise "Elana" for 2021-2023 was performed, the ways of improvement of the financial mechanism of the enterprise were considered.

Keywords: financial mechanism, financial methods, financial levers, financial instruments, ensuring the financial mechanism

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ А.Р. Кошіль

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ПІДПРИЄМСТВА.....	5
1.1. Економічна сутність «фінансового механізму підприємства» та його структура.....	5
1.2. Система забезпечення та індикатори фінансового механізму підприємства.....	12
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ПП «ЕЛАНА» ЗА 2021 - 2023 РОКИ.....	18
2.1. Оцінка фінансового забезпечення та майнового стану підприємства	18
2.2. Аналіз індикаторів фінансового механізму на основі показників фінансового стану та ефективності господарювання підприємства.....	26
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ПП «ЕЛАНА».....	35
3.1. Заходи щодо підвищення ефективності функціонування фінансового механізму підприємства.....	35
3.2. Прогнозування окремих індикаторів фінансового механізму ПП «Елана».....	40
ВИСНОВКИ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	48
ДОДАТКИ.....	53

ВСТУП

Сучасні умови господарювання в Україні характеризуються різноманітністю та нестабільністю фінансових відносин під впливом постійних змін, все нових і нових викликів і загроз, економічної та політичної нестабільності. Як зовнішні, так і внутрішні фінансові відносини підлягають постійній трансформації, що, в свою чергу, відображається на процесах руху грошових потоків, формування доходів, мобілізації та використання фінансових ресурсів.

Саме тому фінансовий механізм підприємства повинен включати методи та інструменти адаптивного фінансового управління, які можуть сприяти реагуванню на змінні умови господарювання та пристосування до них.

Формування та функціонування фінансового механізму беззаперечно є актуальним завданням, оскільки від ефективності формування та використання фінансових ресурсів залежить рентабельність підприємства, його фінансовий результат. Варто відмітити, що стійкість економічного зростання суб'єкта господарювання забезпечується стабільним процесом розширеного відтворення, що безпосередньо залежить від фінансового механізму, та його здатності забезпечити стабільність фінансового стану.

З огляду на актуальність теми дослідження питанням формування та функціонування фінансового механізму підприємства в економічній літературі розглядається такими вченими як Марусяк Н.Л., Косова Т.Д., Арсенюк Н.М., Буй П.С., Янчукович Т.В., Дідик Л.М., Поддєрьогін А.М., Івашко О. А., Горошанська О.О., Васьківська К. В., Сич О. А., Мельник В.В., Жук Т.В., Дема Д. І., Дорохова Л. М., Віленчук О. М. та ін. Разом з тим, залишається багато дискусійних питань, пов'язаних із визначенням поняття «фінансовий механізм», структурою фінансового механізму та способами впливу фінансових важелів на результативні показники діяльності підприємства, що підкреслює необхідність подальших досліджень в даному напрямі.

Метою роботи є узагальнення теоретичних засад функціонування фінансового механізму підприємства та розробка прикладних рекомендації з підвищення ефективності його реалізації.

Завдання роботи можна сформулювати наступним чином:

- дослідити та узагальнити наукові підходи до визначення «фінансовий механізм» підприємства та його структури;
- розглянути систему забезпечення та індикаторів фінансового механізму підприємства;
- провести у динаміці аналіз функціонування фінансового механізму ПП «Елана», зокрема фінансового забезпечення підприємства, індикаторів його майнового, фінансового стану, результатів діяльності;
- запропонувати шляхи підвищення ефективності функціонування фінансового механізму досліджуваного підприємства з урахуванням умов його господарювання та результатів аналізу;
- спрогнозувати індикатори функціонування фінансового механізму ПП «Елана» на наступний період.

Об'єктом дослідження є фінансовий механізм підприємства, а предметом - основні аспекти його функціонування в сучасному економічному середовищі.

В ході дослідження було використано наступні методи: теоретичного узагальнення та системного підходу – для дослідження наукової проблематики по обраній темі; метод коефіцієнтів, горизонтальний та вертикальний аналіз, - для аналізу індикаторів функціонування фінансового механізму; графічний та табличний методи – для наочного представлення результатів дослідження оцінки; програмний метод - для розрахунку прогнозних показників.

Інформаційною базою роботи виступила фінансова звітність ПП «Елана», а також наукові доробки вчених-економістів.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг бакалаврської роботи становить 52 сторінки друкованого тексту, а основний - 41 сторінку. Робота містить 13 таблиць та 4 рисунки, 46 найменувань літературних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність «фінансового механізму підприємства» та його структура

Категорія «фінансовий механізм» є предметом постійної уваги науковців та практиків досить тривалий період часу, що пояснюється її важливим практичним значенням для забезпечення загальної результативності функціонування окремих підприємств, що в кінцевому підсумку впливає на розвиток галузей та і економіки країни в цілому. В умовах воєнного стану особливо важливо досліджувати фінансовий механізм підприємств, який дозволить підвищити результативність їх діяльності та сприятиме наповненню бюджету через податкові платежі для вирішення соціально-економічних завдань.

Відмінність при використанні поняття «механізм» полягає у тому, що у технічних науках використовують ресурсний підхід, а у економічних – системний або процесний. Із найбільш загальних позицій системного підходу термін механізм визначають як: «...систему певних ланок та елементів, що приводить в дію певну систему, або спосіб, пристрій, що визначає порядок певного виду діяльності» [10, с. 355]. Процесний підхід до визначення фінансового механізму передбачає його визначення як: «...сукупності конкретних форм, методів, алгоритмів та інструментів усвідомленого вибору впливу на економічні явища та процеси» [14, с. 112].

В цілому погляди вчених на визначення фінансового механізму на рівні суб'єктів мікроекономічного рівня, в тому числі підприємств, в дечому різняться.

С.І. Юрій, В.М. Федосов розглядає фінансовий механізм у двох аспектах і вказує на те, що: «... у широкому розумінні – це комплекс фінансових методів і важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства. За допомогою конкретних фінансових форм і методів здійснюються розподільні та перерозподільні відносини, утворюються доходи суб'єктів економічної діяльності і відповідні фонди грошових коштів. При цьому функціонування фінансового механізму ґрунтується на організаційно-правових положеннях та фінансовій інформації, які забезпечують практичне використання фінансів для досягнення визначених цілей і завдань. Фінансовий механізм у вузькому розумінні – це сукупність конкретних фінансових методів та важелів впливу на формування і використання фінансових ресурсів з метою забезпечення функціонування й розвитку державних структур, суб'єктів господарювання і населення» [41, с. 234].

А.М. Поддєрьогін трактує фінансовий механізм: «...як систему управління фінансами, призначену для організації взаємодії фінансових відносин і фондів грошових коштів із метою оптимізації їхнього впливу на кінцеві результати виробництва, а також досягнення тактичних і стратегічних цілей підприємства [40, с. 165]. А.М. Поддєрьогіна вважає, що ефективно використання фінансового механізму розкриває зміст фінансового менеджменту.

Г.Г. Кірейцев розглядає поняття «фінансового механізму» саме у контексті діяльності підприємницьких структур. Він зазначає, що: «...фінансовий механізм – це сукупність методів реалізації економічних інтересів шляхом фінансового впливу на соціально-економічний розвиток підприємства» [15, с. 19]. Складовими фінансового механізму є: фінансове забезпечення; фінансове регулювання; система фінансових індикаторів і фінансових інструментів, які дають змогу оцінити цей вплив.

І.А. Бланк розглядає сутність фінансового механізму: «...як сукупності основних елементів впливу на процес розробки і реалізації управлінських рішень в галузі фінансової діяльності» [2, с. 20].

Косова Т.Д., Арсенюк Н.М., Буй П.С. розрізняють поняття адаптивного фінансового механізму підприємства. На їхню думку, адаптивний фінансовий механізм: «...є інструментом реалізації гнучкої фінансової політики, впровадження якого сприятиме зростанню супротиву підприємства щодо деструктивних змін зовнішнього середовища, зміцненню фінансової стійкості та конкурентоспроможності, покращенню добробуту його власників і робітників» [20, с. 106].

Узагальнивши вищенаведені визначення, на нашу думку, під фінансовим механізмом підприємства варто розуміти сукупність конкретних фінансових методів та важелів впливу на фінансові відносини і фонди грошових коштів із метою оптимізації їхнього впливу на кінцеві результати виробництва, а також досягнення тактичних і стратегічних цілей підприємства.

Мета фінансового механізму підприємства: «... максимізація результатів від виконуваних функцій фінансів, зокрема забезпечення діяльності необхідними фінансовими ресурсами для ефективного функціонування підприємства. А більш в широкому розумінні – головна мета управління фінансами підприємства – це максимізація прибутку, капіталізація (ринкової вартості) та забезпечення платоспроможності (ліквідності) підприємства з метою задоволення інтересів власників» [28, с. 96].

Призначення фінансового механізму на будь-якому рівні зводиться до двох основних функцій – фінансового забезпечення й фінансового регулювання економічних і соціальних процесів.

Ефективний фінансовий механізм підприємства повинен виконати такі завдання:

- 1) забезпечити сукупність необхідних ресурсів та способів їхньої взаємодії для реалізації конкретного фінансово-економічного процесу;
- 2) використати форми, способи та умови реалізації на практиці функцій фінансів для впливу суб'єкта на об'єкт фінансової системи підприємства;
- 3) сформувати сукупність прямих та зворотних зв'язків складових фінансової системи, що використовується суб'єктом для забезпечення

ефективного функціонування, еволюції та оптимізації фінансово-економічної системи [28, с. 96].

До структури фінансового механізму підприємства належать взаємозалежні елементи підсистеми: фінансові методи, фінансові важелі та інструменти, правове, нормативне та інформаційне забезпечення. Схематично зобразимо склад фінансового механізму забезпечення розвитку малих підприємств (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Структура фінансового механізму підприємства.

Складено автором за даними [40, с. 308; 46, с. 43]

Фінансовий механізм за ринкових умов потребує чіткої взаємодії всіх його складових. Усі елементи фінансового механізму повинні бути націлені на виконання основних функцій управління, а саме: планування, прогнозування, оперативного управління, регулювання, контролю, нагляду.

Його вихідними структурним елементом є фінансове планування й

прогнозування. Саме за його допомогою залучаються інші структурні елементи фінансового механізму.

Цілеспрямований вплив фінансового механізму на процес відтворення забезпечується вертикальною й горизонтальною координацією його елементів. Вертикальна координація здійснюється за допомогою елементів вищого рівня (фінансові методи), рознесених по елементах нижчого рівня (фінансові інструменти), які безпосередньо конкретизують їх дієвість за певними елементам механізму (фінансові важелі). Горизонтальна координація, що забезпечується саморегулюючою налаштованістю кожного елемента на виконання лише властивого йому навантаження, узгоджує дії безпосередньо не пов'язаних між собою елементів фінансового механізму за вертикальним рівнем та елементів, що належать до різних вертикальних рівнів [Івашко, 69].

Фінансовий метод можна визначити як спосіб впливу фінансових відносин на господарський процес [40, с. 305].

Особливе місце серед усіх методів фінансового механізму займають методи фінансового забезпечення діяльності підприємства. Фінансове забезпечення передбачає формування у підприємств достатньої суми фінансових ресурсів, що дає можливість забезпечити досягнення максимально можливих фінансових результатів діяльності підприємства. Основною складовою фінансового забезпечення підприємств в сучасних умовах є самофінансування, тобто використання чистого прибутку та амортизації як головних джерел фінансування. Проте фінансування діяльності підприємств реалізується також через такі методи як бюджетування, кредитування, інвестування, страхування, лізинг. В умовах ринкової економіки поряд із самофінансуванням провідною формою фінансового забезпечення є кредитування, яке вимагає від господарської діяльності ефективного використання ресурсів.

Механізм кредитування базується на наданні підприємству різноманітними кредитними інститутами різних форм кредиту. Розрізняють фінансовий кредит, що надається банками та небанківськими установами;

товарний (комерційний) кредит, який спрямовується для потреб господарюючих суб'єктів тощо.

Використання такої форми фінансування як лізинг базується на використанні підприємством цілісних майнових комплексів, окремих видів необоротних активів за певну плату на визначений період. Основними формами лізингу, що використовуються в сучасній фінансовій практиці є: оперативний лізинг; фінансовий лізинг; зворотній лізинг тощо.

Механізм страхування спрямований на фінансовий захист активів підприємства та на відшкодування можливих збитків при настанні страхових подій. Державні та зовнішні форми фінансування підприємства. Даний механізм характеризує форми фінансування розвитку підприємства із державного та місцевих бюджетів, а також різних недержавних фондів сприяння бізнесу [8, с. 26].

Фінансове забезпечення полягає у виділенні певної суми фінансових ресурсів на розв'язання окремих завдань фінансової політики підприємства. При цьому розрізняють забезпечувальну і регулятивну його дію. Забезпечувальна дія проявляється у встановленні джерел фінансування, тобто покриття повсякденних потреб і характеризує пасивний вплив фінансового забезпечення.

Регулятивна дія здійснює вплив через виділення достатніх коштів та через конкретну форму фінансового забезпечення і характеризує активний вплив фінансового забезпечення. В цілому ж дія фінансового механізму спрямована на реалізацію економічних інтересів учасників фінансових відносин.

Вона має наступні напрямки свого прояву:

- за допомогою фінансових інструментів встановлюються певні пропорції розподілу доходів, які впливають на забезпеченість фінансовими ресурсами;
- за допомогою встановлення певних пропорцій розподілу доходів встановлюється відповідна система реалізації економічних інтересів [9, с. 94].

Фінансові важелі є засобом дії фінансового методу (вибір якого залежить

від інших елементів фінансового механізму, зокрема, забезпечення інформацією різного типу). Тому їх застосування визначає дієвість всього фінансового механізму, за допомогою якого, у свою чергу, реалізується фінансова політика. Тобто вони займають пріоритетне місце у структурі фінансового механізму.

Важелі впливу на соціально-економічний розвиток підприємства визначають характер дії фінансових інструментів, коригують цю дію та поділяються на:

- за напрямом дії – стимули, санкції;
- за видами – норми й нормативи;
- за методологічними засадами – умови і принципи формування доходів, нагромаджень і фондів; умови і принципи фінансування і кредитування [9, с. 95].

До основних важелів фінансового механізму належать прибуток, дохід, ціна, орендна плата, амортизаційні відрахування, дивіденди, відсоткові ставки, фінансові санкції, плани, прогнози.

Необхідно відмітити тісний взаємозв'язок між методами та важелями фінансового механізму – кожному методу відповідає важіль. Наприклад, метод прогнозування – важіль прогноз, метод ціноутворення – важіль ціна, метод кредитування – метод відсоткова ставка кредитування та ін.

Методологічні засади визначення, класифікації, визнання та оцінки фінансових інструментів на підприємстві встановлені Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти».

Згідно даного положення фінансовий інструмент - контракт, який одночасно приводить до виникнення (збільшення) фінансового активу в одного підприємства і фінансового зобов'язання або інструмента власного капіталу в іншого.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» пропонує класифікацію фінансових інструментів. У ньому вказано, що: «...фінансові інструменти в бухгалтерському обліку поділяються

на фінансові активи, фінансові зобов'язання, інструменти власного капіталу і похідні фінансові інструменти. Фінансові активи включають: грошові кошти, не обмежені для використання, та їх еквіваленти; дебіторську заборгованість, не призначену для перепродажу; фінансові інвестиції, що утримуються до погашення; фінансові активи, призначені для перепродажу; інші фінансові активи. Фінансові зобов'язання включають фінансові зобов'язання, призначені для перепродажу, та інші фінансові зобов'язання. До інструментів власного капіталу належать прості акції, частки та інші види власного капіталу. Похідні фінансові інструменти включають ф'ючерсні контракти, форвардні контракти та інші похідні фінансові інструменти» [36].

Отже, фінансовий механізм підприємства відіграє важливу роль у його функціонуванні, адже за допомогою відповідних важелів, методів, інструментів та забезпечення дає можливість впливати на кінцеві результати діяльності підприємства та покращувати їх.

1.2. Система забезпечення та індикатори фінансового механізму підприємства

Фінансовий механізм не може ефективно функціонувати без відповідного правового, нормативного, інформаційного та організаційного забезпечення.

Правове забезпечення фінансового механізму становить нормативно-правову базу, напрацьовану органами державної влади та створену з метою регулювання взаємовідносин різних суб'єктів господарювання між собою, із державою, із фінансово-кредитними установами, із працівниками, тобто внутрішніх і зовнішніх взаємовідносин на підприємстві.

Правовим забезпеченням фінансового механізму підприємства є чинні закони України, укази Президента, постанови Кабінету Міністрів України, накази та положення міністерств та відомств, установчі договори та статuti

підприємств. До них можна віднести: Конституцію України, Кодекс законів про працю, Цивільний кодекс, Податковий кодекс, Господарський кодекс, Кодекс з процедур банкрутства, Закони «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», «Про інвестиційну діяльність підприємства», Закон України «Про страхування», Закон України «Про банки і банківську діяльність», Накази Міністерства фінансів, наприклад ті, які затверджують Положення (стандарти) бухгалтерського обліку та ін.

Для нормативного забезпечення функціонування фінансового механізму підприємства передбачається використання норм і нормативів оборотних коштів, амортизаційних норм, тарифних і податкових ставок. Надзвичайно важливу роль у системі управління фінансовим механізмом відіграють норми і нормативи, особливо при застосуванні нормативного методу розподільних відносин. Необґрунтовані або не взаємопов'язані норми і нормативи можуть розладнати роботу найдосконалішого механізму. Головна вимога до них полягає в тому, що їх встановлення та зміна мають базуватись або на науково обґрунтованій методиці (ставки податків), або на основі ринкових відносин (процентні ставки на позички). Типовим прикладом, є встановлення нормативів грошових коштів у різних елементах оборотного капіталу – виробничих запасах, незавершеному виробництві, готовій продукції тощо або встановлення норм амортизації для списання вартості основних засобів на новостворений продукт.

Інформаційне забезпечення функціонування фінансового механізму підприємства складається з різного роду і виду економічної, комерційної, фінансової і іншої інформації. До цієї інформації відносяться: відомості про фінансову стійкість і платоспроможність партнерів і конкурентів, про ціни, курси валют, дивіденди, відсотки на товарному, фондовому і валютному ринках і тому подібне.

В цілому фінансову інформацію прийнято класифікувати на зовнішню і внутрішню (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Інформаційне забезпечення фінансового механізму підприємства

Складено за даними [5, с. 18]

Показники фінансового обліку підприємства – складають основу інформаційної бази підприємства, на підставі якої здійснюється аналіз, прогнозування, планування і прийняття оперативних рішень з усіх напрямків фінансової діяльності. До цієї групи належать показники існуючих форм звітності (балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал, приміток до фінансової звітності).

Показники управлінського обліку – становлять комерційну таємницю підприємства і використовуються фінансовими менеджерами для контролю поточної фінансової діяльності та оцінки її ефективності, формування фінансової стратегії і політики з окремих аспектів фінансового розвитку підприємства.

Не так часто, але в науковій літературі можна зустріти думку, що до системи забезпечення фінансового механізму, окрім правового, нормативного

та інформаційного варто відносити і організаційне. Система організаційного забезпечення фінансового менеджменту являє собою взаємозв'язану сукупність внутрішніх структурних служб і підрозділів підприємства, які організують процес розробки та прийняття управлінських рішень з окремих напрямів його фінансової діяльності і несуть відповідальність за результати цих рішень. Основу організаційного забезпечення фінансового менеджменту складають відповідні структурні підрозділи, які координують фінансову діяльність на підприємстві. Система фінансового менеджменту є складовою частиною загальної системи управління підприємством, тому його організаційне забезпечення повинно відповідати загальній організаційній структурі управління. Така єдність та інтегрованість управлінських структур дозволить знизити загальний рівень управлінських витрат, забезпечити координацію дій системи фінансового менеджменту з іншими управлінськими системами підприємства, підвищити ефективність контролю за реалізацією прийнятих рішень. На підприємствах до організаційного забезпечення фінансового механізму входять фінансові служби підприємств, які відрізняються залежно від розмірів підприємства (бухгалтерія, планово-економічний відділ, фінансовий відділ тощо) [8, с. 28].

Важливим елементом забезпечення ефективності фінансового механізму підприємства є оцінка ефективності управління фінансами. Результати такої оцінки дозволяє виявити слабкі місця у функціонуванні фінансового механізму та обґрунтувати основні проблеми, та, на основі цього, – обґрунтувати пріоритетні напрями вдосконалення фінансового механізму.

Оцінка ефективності прийнятих рішень у сфері управління фінансами потребує розробки відповідної методики, що включає вибір об'єктів та критеріїв оцінки. Часто оцінити ефективність функціонування фінансового механізму дають змогу відповідні показники – фінансові індикатори. Крім того, окремі вчені (наприклад, Г.Г. Кірейцев) структуру фінансового механізму розглядають з позиції таких складових як фінансове забезпечення, фінансове регулювання та система індикаторів ефективності [15, с. 208].

До системи фінансових індикаторів включають:

- фінансові категорії;
- фінансові показники;
- фінансові коефіцієнти.

Фінансові категорії відображають лише наукову абстракцію реальних економічних відносин, тому їх застосування у якості фінансових індикаторів не є доцільним, адже їх не можна використовувати як інформаційну базу. Оцінити масштаби фінансової діяльності дають змогу фінансові показники підприємства, які відображають кількісну сторону фінансових відносин і свідчать про обсяги фінансових операцій. За допомогою фінансових коефіцієнтів, тобто, відносних фінансових показників, які виконують функцію оцінювання, є можливість адекватно оцінити фінансову діяльність. Саме їх можна використовувати в якості фінансових індикаторів. При цьому під час їх визначення мають виконуватися вимоги щодо повноти, достовірності та своєчасності.

Оцінка ефективності фінансового механізму на основі фінансових коефіцієнтів та показників та здійснюється за такими напрямками:

- управління оборотними активами, основними засобами та капіталом (аналіз капіталомісткості та капіталовіддачі, рентабельність капіталу та окремих видів активів);
- динаміка фінансового стану підприємства – оцінка кількісних та якісних показників платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності;
- залучення інвестицій – необхідність ранжування фінансових джерел за пріоритетністю залучення з метою зниження ризику втрати платоспроможності, пріоритет надається довгостроковим інвестиціям;
- показники прибутку та рентабельності [28, с. 97; 7, с.10].

Фінансовий механізм можна одночасно визнати засобом практичної реалізації фінансових відносин у фінансовій діяльності підприємства; засобом реалізації управлінських рішень щодо формування, розподілу та використання

фінансових ресурсів; засобом реалізації впливу фінансів на господарську діяльність підприємств. Використання фінансового механізму для реалізації впливу на господарську діяльність підприємств передбачає методи фінансового забезпечення та фінансового регулювання, які є нерозривно пов'язаними та реалізація одного з них передбачає одночасну реалізацію іншого.

Отже, фінансовий механізм підприємства - це сукупність конкретних фінансових методів та важелів впливу на фінансові відносини і фонди грошових коштів із метою оптимізації їхнього впливу на кінцеві результати виробництва, а також досягнення тактичних і стратегічних цілей підприємства. Структуру фінансового механізму в літературі визначають по-різному, найчастіше як сукупність таких складових: фінансове забезпечення, фінансове регулювання та фінансові індикатори. Проте, нами розглянуто, більш деталізовану структуру фінансового механізму саме на рівні підприємства, що включає фінансові методи (за допомогою яких здійснюється фінансове забезпечення та фінансове регулювання), фінансові важелі та інструменти, а також забезпечення фінансового механізму. Важливу роль відіграє система фінансових індикаторів, оцінка якої дозволяє оцінити ефективність фінансового механізму та вжити коригуючі фінансові заходи.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ПП «ЕЛАНА» ЗА 2021 - 2023 РОКИ

2.1. Оцінка фінансового забезпечення та майнового стану підприємства

Характеризуючи та оцінюючи фінансовий механізм підприємства варто розпочати із його короткої характеристики. Приватне підприємство «Елана» здійснює реалізацію високоякісного побутового лінолеуму, геотекстилю, войлоку власного виробництва. ПП «Елана» особливо уважно стежить за потребами покупців і виготовляє такий продукт, як геотекстиль, потреба в якому завжди існує у зв'язку із зростанням обсягів будівництва. Усі вироби приватного підприємства виготовляються на високотехнологічному обладнанні з якісної сировини.

Відповідно до статуту предметом діяльності підприємства є: виробництво килимів та килимових виробів; виробництво текстильних виробів; підготовка та прядіння текстильних волокон та ін.

Підприємство створено з метою одержання прибутку шляхом здійснення господарської діяльності згідно з чинним законодавством, що визначено статутом підприємства. Також статутом визначено, що джерелами формування майна ПП «Елана» є: грошові та майнові вклади учасника, прибуток, одержаний від реалізації продукції, надання послуг та виконання іншої статутної діяльності, кредити, прибуток від придбаних цінних паперів, інші джерела не заборонені чинним законодавством.

Однією з найважливіших проблем, що стоять перед підприємством, незалежно від його форми власності, є проблема формування капіталу підприємства.

Перед керівництвом підприємства постає низка завдань, першочерговим з

яких є побудова оптимальної структури джерел фінансування та залучення фінансових ресурсів з різних можливих джерел.

Пошук шляхів збільшення власного капіталу та залучення позикового капіталу з огляду на сучасну ситуацію набуває надзвичайної актуальності. Для забезпечення ефективної діяльності підприємства, необхідно детально проаналізувати способи та джерела фінансування ПП «Елана».

Відповідно до дод. А.1-А.3 загальна сума джерел фінансування ПП «Елана» у 2022 році становила 119333,4 тис.грн., тобто збільшилась порівняно з 2021 роком на 20528,9 тис.грн. У 2023 році сума джерел фінансування збільшилась ще на 32694,9 тис.грн. та становила 152028,3 тис.грн. Отже, сума джерел фінансування приватного підприємства збільшувалась щороку протягом 2021-2023 років, що свідчить про розширення фінансового потенціалу ПП «Елана».

Динаміку власних джерел фінансування та їх структуру відображає табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Склад і структура власних джерел фінансування ПП «Елана»

за 2021-2023 роки

тис.грн.

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення (+,-)	
				2022/2021	2023/2022
Власний капітал	48723,2	52669,3	62804,5	3946,1	10135,2
у % до підсумку балансу	49,31	44,14	41,31	-5,17	-2,83
- зареєстрований капітал	28481,8	28481,8	28481,8	0	0
у % до власного капіталу	58,46	54,08	45,35	-4,38	-8,73
- резервний капітал	2745,8	2745,8	2745,8	0	0
у % до власного капіталу	5,64	5,21	4,37	-0,43	-0,84
- нерозподілений прибуток	17495,6	21441,7	31576,9	3946,1	10135,2
у % до власного капіталу	35,91	40,71	50,28	4,8	9,57

Отже, на збільшення загальної суми джерел фінансування ПП «Елана» вплинуло зростання власних джерел фінансування. Сума власних джерел фінансування збільшилась у 2022 році порівняно з 2021 роком на 3946,1 тис.грн., у 2023 році становила 62804,5 тис.грн., що на 10135,2 тис.грн. більше значення 2022 року. Збільшення власних джерел фінансування є позитивним, особливо враховуючи, що їх сума зросла за рахунок нерозподіленого прибутку, сума якого зросла із 17495,6 тис.грн. у 2021 році до 21441,7 тис.грн. у 2022 році, тобто на 3946,1 тис.грн. та до 31576,9 тис.грн. у 2023 році, що більше значення 2022 року на 10135,2 тис.грн.

Сума зареєстрованого капіталу та резервного капіталу як джерел фінансування ПП «Елана» не змінювалась протягом 2021-2023 років.

Частка власного капіталу у загальній сумі джерел фінансування становила: 49,31% у 2021 році, 44,14% у 2022 році (менше на 5,17% за значення 2021 року), 41,31% у 2023 році (менше на 2,83% значення 2022 року).

Негативним є те, що частка власного капіталу протягом всього періоду дослідження менше 50, тобто ПП «Елана» фінансується переважно за рахунок позикового капіталу. Погіршує ситуацію і наступний факт - постійне зменшення частки власного капіталу як джерела фінансування, якщо у 2021 році показник був трохи менший 50%, то у 2023 році зменшився аж до рівня менше 45%. Розглядаючи окремо структуру власних фінансових ресурсів, можна відзначити збільшення нерозподіленого прибутку як джерела фінансування, що є позитивним та відображає підвищення ефективності господарювання. Частка нерозподіленого прибутку у складі власного капіталу становила у 2023 році 50,28%, що на 9,57% більше значення 2022 року.

Позиковий капітал підприємства формується за рахунок його довгострокової та короткострокової частин, але на ПП «Елана» лише за рахунок поточних зобов'язань.

Зміну складу і структури позикового капіталу підприємства відображає табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Склад і структура позикових джерел фінансування ПП «Елана»
за 2021-2023 роки

тис.грн.

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення (+,-)	
				2022/ 2021	2023/ 2022
Довгострокові зобов'язання	0,0	0,0	0,0	0	0
у % до підсумку балансу	-	-	-	-	-
Поточні зобов'язання	50081,3	66664,1	89223,8	16582,8	22559,7
у % до підсумку балансу	50,69	55,86	58,69	5,17	2,83
- короткострокові кредити	19100,0	19100,0	19100,0	-	-
у % до поточних зобов'язань	38,14	28,65	21,41	-9,49	-7,24
- кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	28925,2	14175,7	36746,9	-14749,5	22571,2
у % до поточних зобов'язань	57,76	21,26	41,19	-36,5	19,93
- кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	17,6	25,8	5,8	8,2	-20
у % до поточних зобов'язань	0,04	0,04	0,01	0	-0,03
- кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	0,0	21,2	79,6	21,2	58,4
у % до поточних зобов'язань	0,00	0,03	0,09	0,03	0,06
- інші поточні зобов'язання	2038,5	33341,4	33291,5	31302,9	-49,9
у % до поточних зобов'язань	4,07	50,01	37,31	45,94	-12,7

Отже, загальна сума джерел фінансування підприємства зросла також і за рахунок позикових джерел фінансування. Довгострокові зобов'язання як джерело фінансування ПП «Елана» не використовувало. Джерелом фінансування виступав короткостроковий позиковий капітал, тобто поточні зобов'язання, сума яких зросла у 2022 році порівняно з 2021 роком на суму 16582,8 тис.грн., у 2023 році на 22559,7 тис.грн. порівняно з 2022 роком.

Незмінною протягом періоду дослідження залишалась сума

короткострокових кредитів, їх сума становила – 19100,0 тис.грн. У 2023 році значно зросла кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги – її сума склала 36746,9 тис.грн., що більше значення 2022 року (14175,7 тис.грн.) на 36746,9 тис.грн. Також негативним явищем є зростання суми кредиторської заборгованості за розрахунками з оплати праці – на 21,2 тис.грн. у 2022 році порівняно з 2021 роком та на 58,4 тис.грн. порівняно з 2022 роком. Позитивним є зменшення інших поточних зобов'язань у 2023 році порівняно з 2022 роком на 49,9 тис.грн. та постійне зменшення кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом (у 2023 році показник становив 5,8 тис.грн., що менше значення 2022 року на 20,0 тис.грн.).

Негативним моментом є те, що частка позикового капіталу як джерела фінансування ПП «Елана» зростає – у 2023 році показник становив 58,69%, що 2,83% більше значення 2022 року. Змінилась структура позикових фінансових ресурсів – у 2021 році та 2023 році переважала кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги – її питома вага становила 57,76% від суми поточних зобов'язань та 41,19% відповідно. У 2022 році у структурі поточних зобов'язань переважають інші поточні зобов'язання – їх частка становить 50,01%, що зумовлено значною сумою заборгованості перед учасниками підприємства.

Зовсім незначною порівняно з іншими джерелами фінансування є частка кредиторської заборгованості за розрахунками з оплати праці та кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом.

Аналіз наявності та динаміки джерел фінансових ресурсів доповнюють показниками оборотності та ефективності їх використання (табл. 2.3).

Дані таблиці 2.3 демонструють наступне. У 2022 році порівняно з 2021 роком оборотність капіталу уповільнилась, що є негативним та пов'язане із зменшенням виручки від реалізації продукції на фоні зростання середньої суми капіталу. Про це свідчить збільшення тривалості обороту капіталу на 367 днів, збільшення коефіцієнта завантаження капіталу на 1,021, зменшення коефіцієнта оборотності капіталу на 1,219.

Таблиця 2.3

Динаміка показників оборотності та ефективності використання капіталу
ПП «Елана» за 2021-2023 роки

Показник	2021 рік	2022 Рік	2023 рік	Відхилення (+,-)	
				2022/2021	2023/2022
Коефіцієнт оборотності капіталу	1,860	0,641	0,913	-1,219	0,272
Коефіцієнт завантаження капіталу	0,538	1,559	1,095	1,021	-0,464
Тривалість обороту капіталу, днів	194	561	394	367	-167
Рентабельність капіталу, %	10,86	3,62	7,47	-7,24	3,85
Рентабельність власного капіталу, %	19,93	7,78	17,55	-12,15	9,77

У 2023 році порівняно з 2022 роком динаміка оборотності навпаки є позитивною, що зумовлене значним приростом виручки від реалізації продукції, яка збільшувалась більшими темпами, ніж зростала загальна сума капіталу. Позитивну динаміку до пришвидшення оборотності капіталу у 2023 році порівняно з 2022 роком відображає зменшення тривалості обороту на 167 днів, збільшення капіталовіддачі на 0,272 та зменшення капіталомісткості на 0,464.

Показники рентабельності капіталу мали негативну динаміку – зменшення у 2022 році порівняно з 2021 роком, у 2023 році рівень рентабельності збільшився порівняно з 2022 роком, що є позитивним, проте так і не досяг рівня 2021 року.

Важливу роль відіграє оцінка майнового стану підприємства, що визначає ефективність функціонування фінансового механізму (табл. 2.4).

Оборотні активи переважають у структурі майна – їх частка становила 79,32% у 2021 році, а у 2022 році зросла до 84,19%. У 2023 році показник ще зріс і склав 86,25%, що на 6,93% більше значення 2021 року та на 2,06% більше значення 2022 року. Таким чином, структура майна ПП «Елана» характеризується високим ступенем мобільності. Частка необоротних активів постійно зменшувалась – у 2021 році показник становив 20,68%, у 2022 році

15,81%, у 2023 році 13,75%. Основною складовою необоротних активів є основні засоби, тому їх зміна переважно впливає на зміну необоротних активів.

Таблиця 2.4

Динаміка показників майнового стану ПП «Елана» за 2021-2023 роки

Показник	2021 рік	2022 Рік	2023 рік	Відхилення (+,-)	
				2022/2021	2023/2022
Питома вага необоротних активів у майні підприємства, %	20,68	15,81	13,75	-4,87	-2,06
Питома вага оборотних активів у майні підприємства, %	79,32	84,19	86,25	4,87	2,06
Питома вага дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги у оборотних активах, %	46,86	29,39	46,32	-17,47	16,93
Питома вага запасів у оборотних активах, %	28,89	51,16	41,16	22,27	-10,0
Фондоозброєність	284,667	491,299	441,719	206,632	-49,58
Фондомісткість	0,105	0,281	0,160	0,176	-0,121
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,207	0,158	0,137	-0,049	-0,021
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,301	0,390	0,419	0,089	0,029
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,699	0,610	0,581	-0,089	-0,029
Фондовіддача	9,561	3,559	6,232	-6,002	2,673
Рентабельність основних засобів, %	55,84	20,08	50,99	-35,76	30,91
Коефіцієнт обертання оборотних активів	2,317	0,782	1,070	-1,535	0,288
Кількість оборотів дебіторської заборгованості	5	2	3	-3	1
Коефіцієнт обертання запасів	10,331	1,889	2,351	-8,442	0,462
Кількість оборотів грошових коштів	18	12	21	-6	9

Питома вага запасів у оборотних активах у 2022 році становить –51,16%, що майже вдвічі перевищило значення 2021 року (28,89%). У 2023 році частка запасів зросла і також є достатньо високою – 41,16%. Приблизно на одному рівні (трохи більше 46%) залишається питома вага дебіторської заборгованості у 2021 та 2023 роках. Необхідно відмітити, що значення показника було дещо меншим у 2022 році за рахунок скорочення обсягів продаж.

Збільшення фондоозброєності у 2022 році порівняно з 2021 роком на 206,632 свідчить про збільшення обсягу реалізованої продукції на 1 грн. основних засобів. У 2023 році показник зменшився на 49,58, що характеризує зменшення ефективності використання основних засобів.

За 2022-2023 роки на ПП «Елана» фондovіддача та фондомісткість характеризують позитивну зміну ефективності використання основних засобів, адже свідчать про збільшення суми доходу в розрахунку на 1 грн. основних засобів.

Переважає частина основних засобів є зношеними, що є негативним, особливо з огляду на постійне зростання коефіцієнта зносу та зменшення коефіцієнта придатності. Негативним є зменшення рівня придатності основних засобів та збільшення коефіцієнта зносу, проте позитивним є те, що частка придатних до експлуатації основних засобів більше половини (50%).

Рентабельність основних засобів у 2022 році зменшилась, що свідчить про зменшення ефективності використання основних засобів у 2022 році, що є негативним та зумовлене зменшенням прибутку. Проте у 2023 році прибуток зріс і наслідком стало зростання рентабельності основних засобів.

Частка основних засобів ПП «Елана» у загальній сумі майна зменшувалась кожного року, про що свідчить зменшення коефіцієнта реальної вартості основних засобів.

У 2022 році відбулось зменшення чистого доходу від реалізації продукції, що вплинуло на уповільнення оборотності оборотного капіталу, що є негативним та про що свідчить зменшення коефіцієнтів обертання як загальної суми оборотних активів, так і основних складових оборотного капіталу: запасів; дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, грошових коштів, що є негативним.

У 2023 році порівняно з 2022 роком показники оборотності мали позитивну зміну, оборотність пришвидшилась, зокрема за рахунок зростання виручки від реалізації продукції. Проте значення 2021 року показники обертання не досягли, окрім грошових коштів.

Проаналізувавши джерела фінансування ПП «Елана» можна зробити висновок, що загальна сума джерел фінансування збільшилась протягом 2021-2023 років, проте позиковий капітал зростає більшими темпами, що підсилює його роль як джерела фінансування.

У структурі джерел фінансування ПП «Елана» переважає позиковий капітал, що є ризикованим. Власний капітал зростає за рахунок нерозподіленого прибутку, що є позитивним, проте частка власного капіталу знаходиться на низькому рівні, враховуючи нормативи фінансової стійкості.

Структура активів ПП «Елана» є мобільною, адже у ній переважають оборотні активи. Значну питому вагу у оборотних активах займають запаси та дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Необоротні активи практично на 100% формуються з основних засобів, рівень зношеності яких зростає, проте переважна частина залишається придатними.

2.2. Аналіз індикаторів фінансового механізму на основі показників фінансового стану та ефективності господарювання підприємства

У сучасних умовах господарювання оцінка фінансового стану суб'єкта господарювання відіграє надзвичайно важливу роль, адже фінансовий стан підприємства розглядається як сукупність показників, що характеризують наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства.

Оцінку ліквідності розпочинають із оцінки ліквідності його балансу, зміст якої полягає у групуванні активів за ступенем ліквідності та зобов'язань за ступенем ліквідності, порівняння відповідних груп між собою (табл. 2.5).

Баланс ПП «Елана» не є абсолютноліквідним, адже не виконується перша умова ліквідності – абсолютноліквідних активів не вистачає для погашення термінових зобов'язань. У випадку рефінансування дебіторської заборгованості її вистачить для погашення короткострокових кредитів, підприємство не має

довгострокових зобов'язань, як наслідок сума малоліквідних активів є більшою за довгострокові пасиви.

Таблиця 2.5

Оцінка ліквідності балансу ПП «Елана» у 2021-2023 роках

Групи активів	Сума, тис.грн.			Групи пасивів	Сума, тис.грн.		
	2021 рік	2022 рік	2023 рік		2021 рік	2022 рік	2023 рік
Абсолютно-ліквідні активи (А1)	8504,4	3629,1	8069,5	Термінові пасиви (П1)	30981,3	47564,1	70123,8
Середньо-ліквідні активи (А2)	47115,1	45334,2	68579,2	Коротко-строкові пасиви П2	19100	19100	19100
Малоліквідні активи (А3)	22749,1	51502,1	54472,3	Довгострокові пасиви (П3)	0	0	0
Неліквідні активи (А4)	20435,9	18868,0	20907,3	Постійні пасиви (П4)	48723,2	52669,3	62804,5

Позитивним є те, що дотримується 4 умова ліквідності – постійні пасиви перевищують необоротні активи, тобто формуються власні оборотні кошти.

Ліквідність та платоспроможність є напрямками оцінки фінансового стану, які між собою пов'язані та які аналізують у взаємозв'язку (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Динаміка показників ліквідності та платоспроможності ПП «Елана» за 2021-2023 роки

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення (+,-)	
				2022/2021	2023/2022
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,170	0,054	0,090	-0,116	0,036
Коефіцієнт проміжної ліквідності	1,111	0,734	0,859	-0,377	0,125
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,565	1,507	1,470	-0,058	-0,037
Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	1,270	2,083	1,653	0,813	-0,43
Коефіцієнт співвідношення нерозподіленого прибутку до активів	0,177	0,180	0,208	0,003	0,028

Отже, платоспроможність підприємства часто залежить від рівня його ліквідності, адже здатність розраховуватись за зобов'язаннями багато в чому залежить від ліквідності, тобто від здатності підприємства перетворювати активи на грошові кошти для оплати зобов'язань.

При нормативі 0,2-0,35 коефіцієнт абсолютної ліквідності ПП «Елана» знаходиться на рівні меншому, ніж нижня допустима межа 0,2, що свідчить про нестачу грошових коштів для погашення поточних зобов'язань та визначає низький рівень платоспроможності підприємства.

Коефіцієнт проміжної ліквідності відповідно до нормативів повинен становити 0,7-0,8. Показник перевищує норматив у 2021 році, у 2022 році знаходиться строго в межах нормативу, а у 2023 році трошки більше нормативного значення, тобто суми грошових коштів та дебіторської заборгованості вистачить для погашення поточних зобов'язань ПП «Елана».

Показник поточної ліквідності ПП «Елана» трохи перевищує норматив у 2021-2022 роках, а у 2023 році строго відповідає нормативу, який становить 1-1,5. Таким чином, оборотних активів при їх реалізації вистачить для погашення поточних зобов'язань.

Показник співвідношення нерозподіленого прибутку до суми активів вказує на те, що підприємство нарощує обсяги нерозподіленого прибутку через збільшення чистого прибутку, що є позитивним.

Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості перевищує одиницю, тобто при погашенні дебіторської заборгованості суми грошей вистачить для погашення кредиторської заборгованості.

Аналіз фінансової стійкості проводять за двома напрямками:

- визначення типу фінансової стійкості;
- оцінка показників фінансової стійкості.

На основі дод. А.1-А.3 проведено оцінку типу фінансової стійкості ПП «Елана» (табл. 2.7).

Отже, джерелом формування запасів на ПП «Елана» у 2022 та 2023 роках є власні оборотні кошти, довгострокові та поточні зобов'язання.

Таблиця 2.7

Оцінка типу фінансової стійкості ПП «Елана» у 2021-2023 роках

тис. грн.

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Власний капітал	48723,2	52669,3	62804,5
Необоротні активи	20435,9	18868	20907,3
Власні оборотні кошти	28287,3	33801,3	41897,2
Запаси	22637,8	51402,2	53968,3
Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів	5649,5	-17600,9	-12071,1
Довгострокові зобов'язання	-	-	-
Разом власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань	28287,3	33801,3	41897,2
Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових кредитів для формування запасів	5649,5	-17600,9	-12071,1
Короткострокові кредити та позики	50081,3	66664,1	89223,8
Разом основних джерел формування запасів	78368,6	100465,4	131121
Надлишок (+), нестача (-) основних джерел формування запасів	55730,8	49063,2	77152,7
Тип стійкості	Абсолютностійкий	Нестійкий	Нестійкий

Динаміка типу фінансової стійкості є негативним з огляду на те, що у 2021 році ПП «Елана» фінансувало свої запаси лише за рахунок власних оборотних коштів.

Розраховані на основі дод. А.1-А.3 показники фінансової стійкості ПП «Елана» наведені у табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Динаміка показників фінансової стійкості ПП «Елана» за 2021-2023 роки

Показник	2021 рік	2022 Рік	2023 рік	Відхилення (+,-)	
				2022/2021	2023/2022
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,493	0,441	0,413	-0,052	-0,028

Продовження табл. 2.8

1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт фінансової залежності	0,507	0,559	0,587	0,052	0,028
Коефіцієнт самофінансування	0,973	0,790	0,704	-0,183	-0,086
Коефіцієнт фінансового ризику	1,028	1,266	1,421	0,238	0,155

Отже, на ПП «Елана» можна відзначити проблемний аспект - залежність від позикових фінансових ресурсів, позиковий капітал є переважаючою частиною фінансових ресурсів. Причому показник постійно зростає, про що свідчить збільшення коефіцієнта фінансової залежності та зменшення показника фінансової незалежності. Така структура фінансових ресурсів є вкрай ризиковою.

Наскільки добре підприємство співпрацює з контрагентами, зокрема, покупцями визначають показники ділової активності, які відображають співвідношення між виручкою від реалізації продукції та основними елементами активів та капіталу (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Динаміка показників ділової активності ПП «Елана» за 2021-2023 роки

Показник	2021 рік	2022 Рік	2023 рік	Відхилення (+,-)	
				2022/2021	2023/2022
1	2	3	4	5	6
Тривалість обороту дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, у днях	73	171	131	98	-40
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги	4,951	2,111	2,744	-2,84	0,633
Тривалість обороту кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги, у днях	48	111	74	63	-37
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги	7,484	3,246	4,865	-4,238	1,619
Тривалість обороту запасів, у днях	35	191	153	156	-38

Продовження табл. 2.9

1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт оборотності запасів	10,331	1,889	2,351	-8,442	0,462
Операційний цикл, у днях	108	362	284	254	-78
Фінансовий цикл, у днях	60	251	210	191	-41

Отже, операційний цикл має у 2022 році негативну динаміку – збільшення на 254 дні порівняно з 2021 роком, що зумовлено уповільненням оборотності запасів (тривалість обороту зросла 35 до 191 днів, тобто на 156 днів) та дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги (тривалість обороту зросла з 73 до 171 днів, тобто на 98 днів). Фінансовий цикл мав теж негативну динаміку – зростання.

У 2023 році операційний цикл скоротився на 78 днів, що є позитивним, та спричинене пришвидшенням оборотності запасів та дебіторської заборгованості. Зменшилась також тривалість фінансового циклу – на 41 день – із 251 дня до 210 днів.

Отже, у 2022 році переважна кількість показників мали негативну динаміку, на що вплинула повномасштабна війна, у 2023 році ситуація трохи покращилась через адаптацію до мінливих зовнішніх умов господарювання. Проте багато показників і не вийшли на довоєнний рівень, що потребує підсиленої уваги підприємства до аналізу фінансового стану, пошуку шляхів стабілізації роботи, пошук нових можливостей для реалізації продукції.

Формування чистого прибутку ПП «Елана» відображає табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Динаміка формування прибутку ПП «Елана» за 2021-2023 роки

тис.грн.

Показник	2021 рік	2022 Рік	2023 рік	Відхилення (+,-)	
				2022/ 2021	2023/ 2022
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	146967,8	69946,6	123868,8	-77021,2	53922,2

Продовження табл. 2.10

1	2	3	4	5	6
Інші операційні доходи	2001,9	7111,6	8899	5109,7	1787,4
Інші доходи	128,3	0,2	0,2	-128,1	0
Всього доходів	149098	77058,4	132768	-72039,6	55709,6
Собівартість реалізації продукції	116216,8	57971,9	108337,1	-58244,9	50365,2
Інші операційні витрати	22098,7	14099,3	11884,6	-7999,4	-2214,7
Інші витрати	315,2	175	186,3	-140,2	11,3
Всього витрат	138630,7	72246,2	120408	-66384,5	48161,8
Фінансовий результат до оподаткування	10467,3	4812,2	12360	-5655,1	7547,8
Податок на прибуток	1884	866,2	2224,8	-1017,8	1358,6
Чистий прибуток	8583,3	3946	10135,2	-4637,3	6189,2

У 2022 році порівняно з 2021 роком сума чистого прибутку зменшилась, що є негативним та зумовлене воєнним станом в країні. Значення прибутку зменшилось на 4637,3 тис.грн. у 2022 році порівняно з 2021 роком. На зменшення чистого прибутку вплинуло зменшення виручки від реалізації продукції на 77021,2 тис.грн., інші доходи на 128,1 тис.грн. Це основні чинники, адже усі витрати підприємства зменшились у 2022 році порівняно з 2021 роком.

У 2023 році сума чистого прибутку збільшилась, що є позитивним, особливо з огляду на те, що значення показника перевищило значення 2021 року. Відбулось таке зростання за рахунок збільшення обсягів реалізації – протягом 2022-2023 років на 53922,2 тис.грн., збільшення інших операційних доходів на 1787,4 тис.грн., зменшення суми інших операційних витрат на 2214,7 тис.грн.

Уся сума чистого прибутку реінвестується у фінансово-господарську діяльність, тобто розподіл прибутку на підприємстві відбувається наступним чином – 100% чистого прибутку збільшує нерозподілений прибуток ПП «Елана».

Судити про ефективність роботи підприємства достатньо важко по абсолютним показникам прибутку, тому доцільно визначати і аналізувати відносні показники ефективності, які характеризують співвідношення прибутку до понесених витрат (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Динаміка показників рентабельності активів та капіталу

ПП «Елана» за 2021-2023 роки

%

Показник	2021 рік	2022 Рік	2023 рік	Відхилення (+,-)	
				2022/2021	2023/2022
Рентабельність капіталу	10,86	3,62	7,47	-7,24	3,85
Рентабельність власного капіталу	19,93	7,78	17,55	-12,15	9,77
Рентабельність оборотних активів	13,53	4,41	8,75	-9,12	4,34
Рентабельність необоротних активів	55,06	7,78	50,96	-47,28	43,18
Рентабельність основних засобів	55,84	20,08	50,99	-35,76	30,91
Рентабельність реалізації за валовим прибутком	20,92	17,12	12,54	-3,80	-4,58
Рентабельність реалізації за операційним прибутком	7,25	7,13	10,13	-0,12	3,00
Рентабельність реалізації за чистим прибутком	5,84	5,64	8,18	-0,20	2,54
Рентабельність продукції за валовим прибутком	26,46	20,66	14,34	-5,80	-6,32
Рентабельність операційної діяльності	7,70	6,92	10,44	-0,78	3,52

Отже, усі показники рентабельності зменшились у 2022 році, головним чинником стало зменшення чистого прибутку. У 2023 році показники мали зворотню позитивну динаміку – вони збільшились, на що вплинуло збільшення суми чистого прибутку. Проте варто відмітити, що всі вони мають значення менше, ніж у 2022 році.

У 2022 році відбулось зменшення показників рентабельності реалізації, продукції, операційної діяльності. У 2023 році показники рентабельності за операційним та чистим прибутком збільшились, проет негативною залишається

негативна динаміка показників за валовим прибутком – рентабельності реалізації та рентабельності продукції, що зумовлено значним збільшенням виручки та собівартості.

Отже, у структурі джерел фінансування ПП «Елана» переважає позиковий капітал, що є ризикованим. Власний капітал зростає за рахунок нерозподіленого прибутку, що є позитивним, проте частка власного капіталу знаходиться на низькому рівні, враховуючи нормативи фінансової стійкості.

У структурі майна переважають оборотні активи, тобто структура активів є мобільною. Значну питому вагу у оборотних активах займають запаси та дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Необоротні активи практично на 100% формуються з основних засобів, рівень зношеності яких зростає, проте переважна частина залишається придатними.

Зміна виручки від реалізації продукції неоднозначна – у 2022 році її сума зменшилась, а у 2023 році дещо зросла. Відповідно тенденція зміни прибутку та показників рентабельності на основі чистого прибутку відповідала тенденції зміни виручки від реалізації продукції – зменшення у 2022 році та зростання у 2023 році.

Узагальнюючи результати оцінки фінансового стану, варто наголосити на низькому рівні абсолютної ліквідності ПП «Елана». Підприємство не має достатньо коштів для погашення термінових зобов'язань. Негативною є також динаміка типу фінансової стійкості – від абсолютно стійкого до нестійкого. Великою проблемою є переважання фінансування підприємства саме за рахунок позикового капіталу, причому ця залежність зростає та підприємство користується лише короткостроковим позиковим капіталом.

Оборотність основних елементів активів та капіталу уповільнилась на досліджуваному підприємстві у 2023 році порівняно з 2021 роком, проте динаміка є позитивною протягом 2022-2023 років.

Таким чином, існує необхідність удосконалення фінансового механізму ПП «Елана».

РОЗДІЛ 3
НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ
ПП «ЕЛАНА»

3.1. Заходи щодо підвищення ефективності функціонування фінансового механізму підприємства

У сучасному нестабільному та вкрай динамічному середовищі функціонування фінансового механізму кожного окремого суб'єкта господарювання ускладнюється у випадку неправильного використання його методів та важелів.

У зв'язку із цим необхідно ставити та реалізовувати певні завдання, спрямовані на підвищення ефективності функціонування фінансового механізму.

Стабільний перебіг процесу розширеного відтворення підприємства безпосередньо залежить від фінансового механізму та фінансової політики, як складових розвитку суб'єкта господарювання.

Таким чином, на нашу думку, ефективний фінансовий механізм ПП «Елана» повинен виконувати такі завдання:

- 1) забезпечити достатній обсяг необхідних фінансових ресурсів для реалізації усіх фінансово-економічних процесів;
- 2) використати форми, способи та умови реалізації на практиці функцій фінансів для впливу суб'єктів фінансових відносин підприємства на об'єкти фінансів підприємства;
- 3) сформувати сукупність прямих та зворотних зв'язків складових фінансової системи, що використовується суб'єктами для забезпечення ефективного функціонування, еволюції та оптимізації фінансово-економічної системи.

Мета фінансового механізму в даному випадку буде проявлятися через максимізацію прибутку, формування достатнього обсягу ресурсів для фінансування, капіталізацію, високий рівень платоспроможність підприємства та задоволення потреб його власників.

В управлінні господарською діяльністю основне місце займає корпоративне планування, воно є організаційним початком всього процесу виконання відповідних інструкцій для подальшого розвитку підприємства. «Фінансовий план повинен виявити достатність фінансових ресурсів за всіма напрямками діяльності підприємства та збалансувати пропорції між ними, адже різні статті фінансового плану охоплюють та пов'язують між собою всі напрямки діяльності: виробництво, маркетинг, науково-технічний розвиток, управління персоналом»[6, с. 130].

Саме тому вважаємо за доцільне розпочати із даного методу фінансового механізму. ПП «Елана» є приватним підприємством, що не передбачає обов'язкового фінансового планування як напряму фінансової роботи. Крім того, фінансову роботу на підприємстві здійснює бухгалтер на умовах аутсорсингу. Таким чином, як така фінансова служба не функціонує.

Проблема відсутності фінансового планування є надзвичайно актуальною для вітчизняних підприємств, особливо для малих з ряду причин, які є актуальними і для ПП «Елана»: відсутність у штаті фахівців з фінансового планування у зв'язку із необхідністю додаткових витрат на їх навчання, оплату праці. Проте економія на такому напрямі фінансової роботи може мати вкрай негативні наслідки. Тому наша пропозиція полягатиме у формуванні на приватному підприємстві системи планів, особливо поточних, враховуючи низький рівень абсолютної ліквідності підприємства, що впливає на здатність виконувати зобов'язання. Цю функцію доцільно буде виконувати спеціалісту також на умовах аутсорсингу для економії витрат на заробітню плату.

Недооціненим методом фінансового механізму поряд із фінансовим плануванням є фінансовий аналіз. Так як це не обов'язковий напрям фінансової роботи, то окремі підприємства не реалізують його взагалі. Пропонуємо ПП

«Елана» приділити увагу систематичному проведенню аналізу фінансового стану з метою попередження настання кризового стану та прийняття максимально зважених управлінських рішень. Аналіз фінансового стану відповідно до прийнятих показників та їх нормативних значень допоможе ідентифікувати проблеми та загрози діяльності, виявити відхилення від нормативів, зокрема досить помітними на ПП «Елана» є низький рівень фінансової стійкості та абсолютної ліквідності, що негативно впливає на платоспроможність.

Важливе місце у структурі фінансового механізму займає фінансове забезпечення.

Фінансове забезпечення передбачає формування у підприємств такої кількості фінансових ресурсів, яка може забезпечити досягнення максимально можливого прибутку. Основним складником фінансового забезпечення діяльності підприємств в умовах ринку стає самофінансування. Фінансове забезпечення здійснюється за допомогою таких форм, як самофінансування, кредитування і бюджетне фінансування, інвестування, лізинг, страхування. В умовах ринкової економіки кредитування є провідною формою фінансового забезпечення і вимагає від господарської діяльності ефективного використання ресурсів [46, с. 42].

Аналізуючи фінансово-господарську діяльність ПП «Елана» можна зробити висновок, що наразі вона фінансується переважно за рахунок позикових коштів. Звісно, що така позиція є неприйнятною з позиції фінансової стійкості. Для малих підприємств наразі створено умови для залучення позикових коштів для фінансування оборотного капіталу та на інвестиційні цілі за програмою «Доступні кредити 5-7-9», тому можливості залучення коштів за даною програмою мають важливе значення для вирішення економічних питань, проте наразі таке фінансування ПП «Елана» може використати через певний час. На нашу думку, таке фінансування не можливе через низький рівень кредитоспроможності (частка власного капіталу, який виступає забезпеченням кредиту, є нижче норми, менше 50%) та не доцільне по цій же причині.

Оскільки організаційно-правова форма не дозволяє залучити кошти з фінансового ринку шляхом розміщення акцій, та, зважаючи на переважання у структурі власного капіталу зареєстрованого капіталу, єдиним шляхом нарощення капіталу є збільшення власного капіталу через нерозподілений прибуток.

Впливаючи таким важелем як прибуток, ПП «Елана» може вирішити декілька завдань:

- покращити рівень рентабельності, фінансової стійкості, кредитоспроможності;
- збільшити рівень фінансової незалежності, залучити додаткові власні фінансові ресурси для вирішення завдань економічного зростання, наростити фінансовий потенціал.

Пропонуємо збільшити рівень прибутку за рахунок таких заходів як:

- збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції, що матиме позитивний вплив на прибуток через зменшення постійних витрат;
- зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції за рахунок більш ефективного використання ресурсів, вдосконалення організації праці та виробництва;
- ефективна реалізація цінової політики – встановлення максимально обґрунтованих цін, застосування акцій, знижок постійним покупцям, оптових знижок;
- підвищення продуктивності праці через надання різноманітних стимулів для більш продуктивної праці, мотивація персоналу;
- розробка ефективної маркетингової стратегії, що направлена на «свого покупця», активна робота в соціальних мережах;
- розроблення нових видів продукції, адже піжприємство переважно реалізує геотестиль.

Важливу роль також відіграє оперативне управління фінансово-господарською діяльністю, особливо в умовах війни, коли умови господарювання вкрай мінливі. Тому необхідно аналізувати зовнішнє та

внутрішнє середовище, конкурентів, свої сильні і слабкі сторони, вчасно реагувати на ризики, загрози та можливості.

Досліджуючи різні форми підприємницьких структур було визначено: «...що більша частина ризиків виникає внаслідок недостатньої інформованості підприємств стосовно змін, які відбуваються або можуть відбутись у перспективі в макроекономічному середовищі» [29].

Окрім названих, на нашу думку, можна виокремити наступні основні напрями удосконалення фінансового механізму ПП «Елана», які так чи інакше впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства (рис. 3.1.)

Рис. 3.1. Напрями удосконалення фінансового механізму ПП «Елана»

Отже, зазначені напрями мають вплив через безпосередній вплив на фінансові показники, які виступають індикаторами фінансового механізму.

Таким чином, важливе значення для функціонування фінансового механізму ПП «Елана» та його формування має налагодження таких процесів як фінансове планування, прогнозування, фінансовий аналіз, фінансове забезпечення переважно за рахунок власних фінансових ресурсів, оперативне регулювання та фінансовий контроль.

3.2. Прогнозування окремих індикаторів фінансового механізму ПП «Елана»

Нами з'ясовано, що важливим напрямом удосконалення фінансового механізму підприємства на ПП «Елана» є прогнозування та фінансове планування.

Пропонуємо провести розрахунок прогнозних показників (індикаторів) фінансового механізму ПП «Елана». Для розрахунку оберемо по декілька показників фінансового стану та результатів діяльності. Для такого прогнозування оберемо функціонал програми «Excel», а саме функцію «Тенденція» (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Прогнозні індикатори фінансового механізму ПП «Елана» на 2024 рік

Показники	2023 рік (факт)	2024 рік (прогноз)	Відхилення (+,-)
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,09	0,145	0,055
Коефіцієнт проміжної ліквідності	0,859	1,027	0,168
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,47	1,562	0,092
Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	1,653	1,477	-0,176
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,413	0,489	0,076
Коефіцієнт фінансової залежності	0,587	0,511	-0,076
Операційний цикл, у днях	284	163	-121
Фінансовий цикл, у днях	210	99	-111
Рентабельність капіталу, %	7,47	9,01	1,54
Рентабельність власного капіталу, %	17,55	16,28	-1,27
Рентабельність оборотних активів, %	8,75	11,29	2,54
Рентабельність необоротних активів, %	50,96	39,98	-10,98

Отже, показники спрогнозовані на наступний 2024 рік, оскільки в умовах воєнного стану та сучасних умов господарювання, не доцільно здійснювати довгострокове фінансове прогнозування.

Виходячи із динаміки показників за останні три роки, прогнозні показники свідчать про деякі покращення показника абсолютної ліквідності (хоча прогнозне значення залишається менше нормативного); збільшення рівня проміжної та загальної ліквідності, значення яких виходять за межі нормативних значень.

Негативною є прогнозна зміна показника співвідношення нерозподіленого прибутку до суми активів.

Позитивною є прогнозна зміна показників фінансової стійкості – показника фінансової незалежності та коефіцієнта фінансової незалежності, які демонструють підвищення ролі власних фінансових ресурсів як джерел фінансування. Також прогнозується скорочення операційного та фінансового циклів, що є позитивним.

Прогнозна зміна показників рентабельності неоднозначна – окремі з них зростають, інші – зменшуються.

Прогнозні показники діяльності ПП «Елана» визначені на основі динаміки індикаторів фінансового механізму за попередній період визначені з тією метою, щоб зрозуміти приблизно як надалі змінюватиметься фінансовий стан та результати діяльності при продовженні обраного підприємством напрямів діяльності.

Попри позитивні зміни багатьох індикаторів при незмінності управлінських рішень, кардинально ситуація не зміниться. Проблемними залишаються окремі показники роботи підприємства:

- низький рівень абсолютної ліквідності;
- перевищення рівня показника проміжної ліквідності, що разом із низьким значенням показника абсолютної ліквідності вказує на високий рівень дебіторської заборгованості підприємства;
- зменшення рівня співвідношення дебіторської та кредиторської

заборгованості підприємства, що зменшує можливості підприємства погашати свої борги за рахунок рефінансування боргів покупців;

- хоч і більший, та все ще не достатній рівень фінансової стійкості підприємства.

Таким чином, рефінансування дебіторської заборгованості стало б суттєвим чинником покращення структури активів, підвищення рівня платоспроможності, фінансової стійкості (через зменшення та погашення кредиторської заборгованості). Проте наразі факторингові операції є достатньо дорогі, а програма «Доступний факторинг 5-7-9» наразі реалізується лише 5 уповноваженими банками, до яких не належить Приватбанк, у якому обслуговується ПП «Елана».

Тому, наразі, на нашу думку, підприємству варто обирати інші, крім факторингу, методи управління дебіторською заборгованістю, наприклад спонтанне рефінансування.

Спонтанне рефінансування є найбільш поширеною формою прискорення розрахунків і полягає в наданні знижки за дострокову сплату покупцем платіжних документів. Розмір установленої знижки з ціни продукції є ціною спонтанного рефінансування для- підприємства-продавця у випадку, якщо покупець скористується наданою знижкою.

Умови надання цінової знижки за прискорення розрахунків записують у скороченому вигляді. Так, наприклад, запис «5/10, нетто 30» означає, що покупець продукції отримає 5-відсоткову знижку з ціни, якщо розрахується з продавцем протягом перших 10 днів після поставки продукції за умови максимального терміну відстрочення платежу 30 днів. У випадку відмови від знижки, покупець повинен здійснити повну оплату протягом 30 днів з моменту виписки платіжних документів. Поширеною схемою надання комерційного кредиту є кредитні умови «10/1, нетто 30», тобто 10-відсоткову знижку з ціни покупець може отримати, якщо негайно розрахується за продукцію за умови максимального відстрочення платежу на один місяць [5, с. 83].

На нашу думку, такий спосіб рефінансування достатньо прийнятний для

підприємства, вразовуючи, що середній період обертання дебіторської заборгованості на ПП «Елана» становить у звітному році 131 день. За цей час кошти обезцінюються та відволікаються із обороту, що негативно позначається на показниках платоспроможності та рентабельності підприємства, що досліджується.

Крім того, необхідно також більш посилено працювати з дебіторами щодо їх вчасних розрахунків, формування системи постійних клієнтів, які вчасно розраховуються за поставлену продукцію, аналізувати дебіторську заборгованість за строками погашення з метою недопущення сумнівного боргу та безнадійної дебіторської заборгованості.

Враховуючи, що однією із основних складових фінансового механізму є саме фінансове забезпечення важливо також спрогнозувати показники стану та ефективності використання (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Прогнозні показники стану та ефективності використання капіталу
ПП «Елана» на 2024 рік

Показники	2023 рік (факт)	2024 рік (прогноз)	Відхилення (+,-)
Коефіцієнт оборотності капіталу	0,913	1,612	0,699
Коефіцієнт завантаження капіталу	1,095	0,786	-0,310
Тривалість обороту капіталу, днів	394	283	-111
Рентабельність капіталу, %	7,47	9,01	1,54

Отже, прогнозні показники відображають позитивну зміну щодо підвищення оборотності капіталу та збільшення рівня його рентабельності. Враховуючи період прогнозування та метод (Excel, функція «Тенденція»), розуміємо, що значний вплив справили високі значення показників у 2021 році та їх позитивна динаміка у 2023 році порівняно з 2022 роком, проте варто відзначити, що саме до таких показників повинно прагнути ПП «Елана». Це можна зробити шляхом – збільшення обсягів реалізації продукції та рівня прибутку, з одного боку, та оптимізацією рівня фінансових ресурсів

підприємства.

Таким чином, оперуючи такими важелями фінансового механізму як прибуток, дохід, витрати, ціна, план, прогноз, фінансові аналітичні показники, норми і нормативи, норми амортизаційних відрахувань підприємство може значно покращити функціонування фінансового механізму.

Необхідно відмітити у контексті проведення регулярного аналізу діяльності підприємства, що ПП «Елана» має великі переваги з огляду на розташування у відносно безпечному регіоні, геотекстиль широко використовується у будівельних роботах, які з огляду на розвиток даного напрямку у післявоєнну відбудову матимуть великий попит, підприємство функціонує з 2009 року та гарно себе зарекомендувало як діловий партнер та ін., які в межах SWOT-аналізу можна визначити як сильні сторони та можливості на ринку.

Зокрема, матриця SWOT-аналізу, на нашу думку, може мати наступний вигляд (рис. 3.2).

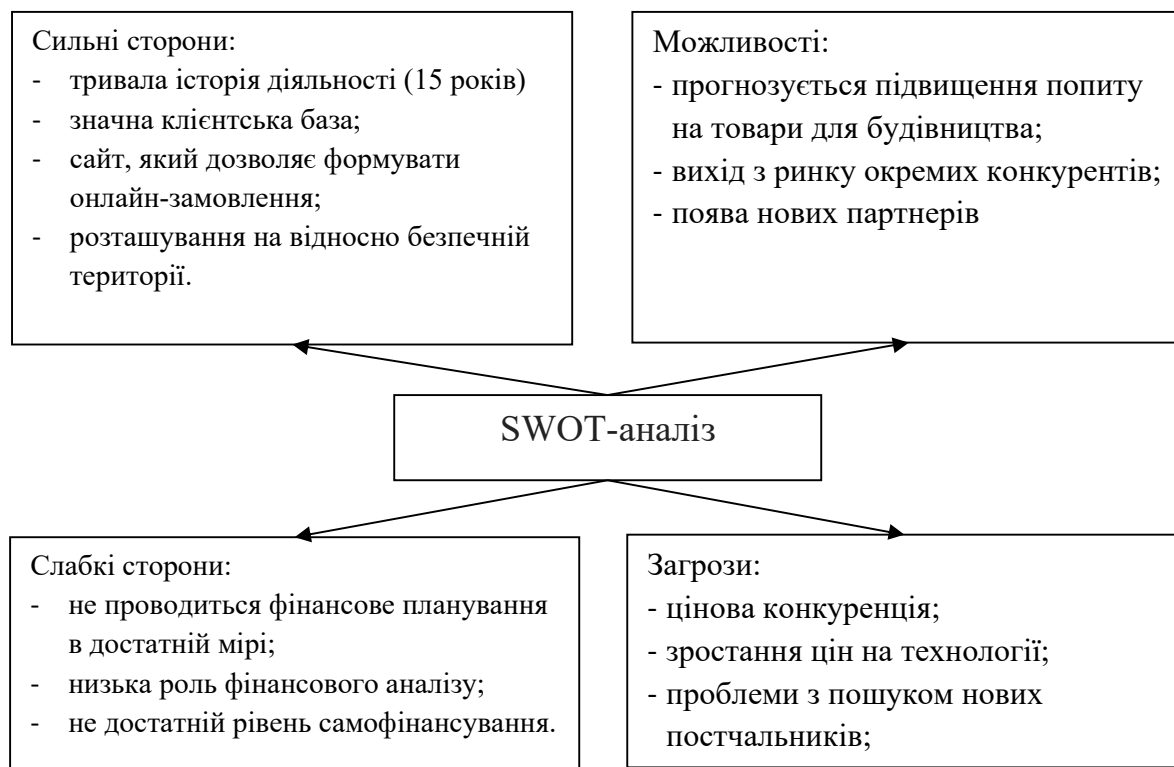

Рис. 3.2. Матриця SWOT-аналізу ПП «Елана»

Робота ПП «Елана» в умовах військового стану вимагає особливо ретельного управління фінансовим механізмом, особливість якого полягає у глибокому систематичному аналізі та оперативному реагуванні на зовнішні і внутрішні загрози і ризики, а також додаткові можливості.

Отже, на нашу думку, удосконалення фінансового механізму ПП «Елана» можливе за рахунок постійного моніторингу фінансового стану та результатів діяльності підприємства для уникнення загрози настання або поглиблення фінансової кризи; фінансового планування не лише на довгостроковий, але й на поточний період, оперативного реагування на зовнішні зміни та загрози, реалізації внутрішніх можливостей виходу підприємства із незадовільного фінансового стану, що підкреслює необхідність орієнтування саме на самофінансування, забезпечення достатності коштів та їх оптимальне нормування.

ВИСНОВКИ

Війна спричинила ряд негативних наслідків для підприємств України, адже їх фінансово-господарська діяльність суттєво ускладнюється гострим дефіцитом фінансових ресурсів, тривалою кризою неплатежів, несвоєчасним здійсненням розрахунків контрагентами, зростанням рівня дебіторської та кредиторської заборгованостей, зменшенням обсягів реалізації тощо.

У таких умовах безперечно зростає роль фінансового механізму підприємства. Узагальнивши підходи до трактування змісту «фінансовий механізм» в науковій літературі, ми дійшли висновку, що фінансовий механізм підприємства - це сукупність конкретних фінансових методів та важелів впливу на фінансові відносини і фонди грошових коштів із метою оптимізації їхнього впливу на кінцеві результати виробництва, а також досягнення тактичних і стратегічних цілей підприємства.

Неоднаковим є і визначення структури фінансового механізму підприємства в різних джерелах. Найчастіше під нею розуміють сукупність таких складових: фінансове забезпечення, фінансове регулювання та фінансові індикатори. Проте, нами розглянуто, більш деталізовану структуру фінансового механізму саме на рівні підприємства, що включає фінансові методи (за допомогою яких здійснюється фінансове забезпечення та фінансове регулювання), фінансові важелі та інструменти, а також забезпечення фінансового механізму. Важливу роль відіграє система фінансових індикаторів, оцінка якої дозволяє оцінити ефективність фінансового механізму та вжити коригуючі фінансові заходи.

Провівши аналіз функціонування фінансового механізму ПП «Елана» було з'ясовано наступне. Низьком є рівень абсолютної ліквідності ПП «Елана». Підприємство не має достатньо коштів для погашення термінових зобов'язань. Негативною є також динаміка типу фінансової стійкості – від абсолютно стійкого до нестійкого. Великою проблемою є переважання фінансування

підприємства саме за рахунок позикового капіталу, причому ця залежність зростає та підприємство користується лише короткостроковим позиковим капіталом.

Оборотність основних елементів активів та капіталу уповільнилась на досліджуваному підприємстві у 2023 році порівняно з 2021 роком, проте динаміка є позитивною протягом 2022-2023 років. Зміна виручки від реалізації продукції неоднозначна – у 2022 році її сума зменшилась, а у 2023 році дещо зросла. Відповідно тенденція зміни прибутку та показників рентабельності на основі чистого прибутку відповідала тенденції зміни виручки від реалізації продукції – зменшення у 2022 році та зростання у 2023 році.

Таким чином, існує необхідність удосконалення фінансового механізму ПП «Елана». При цьому, на нашу думку, необхідно звернути увагу на такі ключові аспекти:

1. Залучення фахівців на умовах аутсорсингу для виконання таких вкрай важливих напрямів фінансової роботи як фінансове планування та прогнозування, а також проведення фінансового аналізу, прогнозування банкрутства.

2. Оперативне реагування на зміни внутрішнього і зовнішнього середовища, що має особливе значення в умовах воєнного стану та швидкоплинними та нестабільними умовами господарювання.

3. Реалізація внутрішніх можливостей виходу підприємства з кризового стану. Для ПП «Елана» такими рекомендаціями будуть ефективно управління дебіторською заборгованістю з метою мінімізації її обсягів та використання можливостей рефінансування; визначення та дотримання оптимального залишку грошових коштів для оптимізації рівня ліквідності та платоспроможності, збільшення обсягів реалізації та прибутку для збільшення рівня рентабельності, інвестиційної привабливості, нарощення власного капіталу через нерозподілений прибуток для вирішення проблеми значної залежності від залучених та позичених джерел фінансування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балацька А. Сутність фінансового механізму розвитку малого та середнього бізнесу. *Економічний аналіз*. 2020. №30 (1). С. 7–14
2. Бланк І. О. Основи фінансового менеджменту. Т.1. Київ : Ніка-Центр, 2001. 592 с.
3. Бовсуновська Г.С. Сутність та особливості структурної організації механізму розвитку страхування в Україні. *Ефективна економіка*. 2015. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_11_57 (дата звернення: 05.03.2024).
4. Буняк Н.М. Особливості адаптивного управління підприємством в умовах кризових явищ. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2022. №2 (88). С. 56-61.
5. Васьківська К. В., Сич О. А. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Львів: «ГАЛИЧ-ПРЕС». 2017. 236 с.
6. Гонта О., Кальченко О. Фінансове планування на підприємствах реального сектору економіки. *Проблеми і перспективи економіки і управління*. 2017. № 4 (12). С. 128-133.
7. Горошанська О.О. Оцінювання ефективності фінансового механізму сталого розвитку підприємств торгівлі. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2019. Вип. 1(29). С. 7-14.
8. Дема Д.І., Дорохова Л.М., Віленчук О.М. Фінансовий менеджмент: підруч. Житомир : ЖНАЕУ. 2018. 320 с.
9. Дідик Л.М. Фінансовий механізм управління діяльністю сучасного підприємства. *Економічний вісник НГУ* 2011 № 2. С. 92-100.
10. Економічна енциклопедія. У 3 Т. / за ред. С. В. Мочерного. К.: Видавничий центр «Академія»; Тернопіль: Академія народного господарства, 2000. Т.1. 805 с.
11. Спіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с.

12. Івашко О. А. Концептуальні основи фінансового механізму. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2010. № 4. С. 65-71.
13. Кириленко О. П. Фінанси. Теорія та вітчизняна практика: навч. посіб. Тернопіль: Економічна думка. 2000. 259 с.
14. Кіпіоро І.М. Механізми активізації інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. *Економіка АПК*. 2015. №4. С. 111-115.
15. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. 2-е вид., переробл. та доповн. К.: ЦУЛ, 2002. 495 с.
16. Кірейцев Г.Г., Александрова Н.М., Маслова С.О. Гроші. Фінанси. Кредит: навч.-метод. посіб. / за ред. проф. Г. Г. Кірейцева. Житомир: ЖІТІ, 2001. 312 с.
17. Ковальчук Н.О., Гаватюк Л.С., Єрміїчук Н.І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича. 2019. 336 с.
18. Ковалюк О. М. Методологічні основи фінансового механізму. *Фінанси України*. 2015. № 4. С. 54–60.
19. Ковбасюк А. М. Напрями вдосконалення фінансового стану підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 11. С. 372–377.
20. Косова Т.Д., Арсенюк Н.М., Буй П.С. Адаптивний фінансовий механізм управління інвестиціями і кредитним портфелем підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці*. Випуск № 2(88), 2022. С. 103-108.
21. Крочак М.С. Формування стратегії розвитку промислових підприємств в умовах невизначеності. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2017. № 1. С. 85–90.
22. Кручиненко В.А. Фінансовий механізм державного регулювання розвитку підприємства в умовах ринкової економіки. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. 2019. №2 (11). URL:

<http://29ujmo6.257.cz/handle/123456789/13715> (дата звернення: 05.03.2024).

23. Куцай Н.С., Демчук В.О. Сутність, задачі та етапи управління фінансовим станом підприємства. *Modern Economics*. 2021. № 25(2021). С. 92–97.

24. Лачкова Л.І., Лачкова В.М. Фінансово-економічний механізм адаптаційної реструктуризації торговельних підприємств України. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. № 2. С. 48–56.

25. Ломачівська І.А. Формування джерел фінансового забезпечення розвитку суб'єктів малого підприємництва. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечнікова*. 2017. № 3-4. С. 37- 43.

26. Львовчкін С.В. Фінансовий механізм макроекономічного регулювання. *Фінанси України*. 2018. № 12. С. 26-29.

27. Марусяк Н.Л. Фінанси підприємств: навч. посіб.: 2-ге вид., перероб. і доп. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 176 с.

28. Марусяк Н.Л. Фінансовий механізм підприємства та напрями його удосконалення в сучасному економічному середовищі. *Економіка та держава*. 2021. №12. С. 94-97.

29. Мельник В.В., Жук Т.В. Інформаційне забезпечення як складова фінансової безпеки підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. №6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/82.pdf

30. Метеленко Н. Г., Шульга О.П. Концептуалізація поняття «фінансовий механізм». *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 10. С. 172–179.

31. Наливайко Т. Л. Ідентифікація понятійно-категоріального апарату адаптивного управління. *Економіка та держава*. 2019. № 9. С. 95–102.

32. Нові можливості для українського бізнесу: запущено програму держпідтримки «доступний факторинг». Міністерство економіки України: веб-сайт. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=f5d1d012-590b-4efb-81c2-aea0eea0b19a&title=DostupniiFaktoring> (дата звернення: 12.03.2024).

33. Панасюк О. В. Фінансові механізми розвитку суб'єктів малого

підприємництва України. Вісник Ми-колаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. 2015. Вип. 6. С. 768-772.

34. Перков В. В., Добровольський П. А., Мельник О. І. Фінансовий механізм діяльності аграрних підприємств. *Modern economics*. 2018. № 7. С. 131-138.

35. Пілецька С. Т., Коритько Т. Ю. Система адаптивного управління підприємством в умовах мінливого зовнішнього середовища. *Бізнес Інформ*. 2018. № 12. С. 435-440.

36. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку №13 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.2001 № 559. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text> (дата звернення: 12.03.2024).

37. Разумова Г.В., Буцанова Н.Г. Вдосконалення механізму управління фінансовою діяльністю підприємства. *Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 23-24 червня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С.182–184.

38. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств. Київ : УБС НБУ; Знання, 2010. 550 с.

39. Танклевська Н.С., Синенко О.О. Можливості адаптації зарубіжного досвіду щодо покращення фінансового механізму функціонування аграрних підприємств. *Таврійський науковий вісник*. Серія: Економіка. 2020. Вип. 2. С. 221–232.

40. Фінанси підприємств : підручник / за ред. А. М. Поддєрьогін. 4-ге вид., перероб. і доп. Київ : КНЕУ. 2002. 571 с.

41. Фінанси: підручник / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. К.: Знання, 2008. 611 с.

42. Фінансовий аналіз: навч.посіб. / За ред. І.О. Школьника. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 368 с.

43. Чепка В. В., Матяш О. К. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. № 12. С. 649–

655.

44. Чуницька І.І., Позднякова О.О. Фінансовий механізм управління діяльністю підприємства та його роль в організації фінансової політики. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2022. № 27(55). С. 81-87.

45. Шиян Д.В., Строченко Н.І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К.: А.С.К., 2003. 240 с.

46. Янчукович Т.В. Фінансовий механізм розвитку підприємства торгівлі. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Випуск 25. Частина 2. С. 41-44.